

Bij de aanvang van de Japanse bezetting werden namelijk alle scholen gesloten – het wachten was toen op de komst van leerkrachten uit Japan en bovendien moesten alle leermiddelen eerst gezuiverd worden van passages welke de Japanners niet aanstonden. Op Java werden de lagere scholen, behalve de Europese, de Chinese en de Arabische, op Hirohito's verjaardag, 29 april '42, heropend met een sterk gewijzigd lesprogramma. De Arabische mochten in oktober '42, de Chinese in augustus '43 opnieuw beginnen – het Europese onderwijs werd niet hervat. Ook werden de scholen voor voortgezet onderwijs, behalve weer het Europese, heropend – het medisch hoger onderwijs te Batavia begon weer in april '42¹, het technische te Bandoeng en het landbouwkundige te Buitenzorg daarentegen pas anderhalf jaar later en voor de Rechtshogeschool te Batavia kwam niets in de plaats, evenmin voor de Litteraire Faculteit. Bij het lager onderwijs bleven de z.g. Volksscholen (scholen met een driejarige cursus) gehandhaafd. Hierbij merken wij nog op dat wij op de ontwikkeling van het onderwijs in het algemeen nog terugkomen in het laatste hoofdstuk van dit deel – hier gaat het ons slechts om één aspect: de Japanisering.

Op alle scholen voor lager onderwijs werd aan het leren van de Japanse taal veel tijd besteed. De onderwijzers, die zelf het Japans nog niet meester waren, ontvingen er van het Militair Bestuur simpele leermiddelen voor en voorzover het lager onderwijs taalonderwijs was, viel het accent op het Japans. Tegenover elk uur onderwijs in wat men de volkstaal zou kunnen noemen (op Java het Javaans en het Soendanees), stonden twee uren waarin onderwijs in het Maleis (dit werd de voertaal bij het middelbaar onderwijs) en zeven waarin onderwijs in het Japans was voorgeschreven. Ook was onderwijs in het Japans voorgeschreven op alle Islamietische seminaria, de *pesantren*. Jaarlijks konden schoolkinderen deelnemen aan wedstrijden in de kennis van het Japans waarvoor prijzen beschikbaar waren gesteld.

Bij het onderwijs werd niet alleen de lesstof gewijzigd maar werd ook getracht, de geest waarin het werd gegeven, te veranderen. Er werd veel aandacht besteed aan lichaams oefening, handenarbeid en het zingen van Japanse liederen. Iedere leerling moest het Japanse volkslied kunnen zingen. Ook kwamen quasi-militaire oefeningen in zwang, uitgevoerd met houten geweren, houten zwaarden en stokken. Bovendien werd in oktober '43 op Java voorgeschreven dat de klassen zich elke ochtend om half negen precies moesten opstellen met het gezicht gekeerd in de

¹ Deze hogeschool kreeg in '43 afdelingen voor tandheelkunde en pharmacie.